

Dato: 10. mai 2017

Fra/til: 1300-1500

Referent: Bente Hagerupsen

Møteleder: Solveig Horne

Til stede: Barne- og likestillingsminister Solveig Horne, BLD

Statssekretær Morten Bakke, ASD

Johan Lothe, Wayback

Leni H. Rønbeck, KREM

Honoratte Muhanzi Kashale, BibiAmka

Anne-Rita Andal, Leieboerforeningen

Caroline Bækkelund Ellingsen, Batteriet Oslo

Tea Skogsrud, Batteriet Oslo

Paloma Leon Campos, Batteriet Oslo

Merethe Løberg, BLD

Anders Osmunddalen, BLD

Agnes Aall Ritland, KMD

Bente Hagerupsen, ASD

Fraværende:

Kopi: Ellen Bachmann, Batteriet Oslo

Sara Bruvoll, ASD

Møte 10. mai 2017 i Kontaktutvalget mellom regjeringen og representanter for sosialt og økonomisk vanskeligstilte

1. Velkommen

Barne- og likestillingsminister Solveig Horne ønsket velkommen, og det ble tatt en kort presentasjonsrunde rundt bordet.

2. Innledning ved barne- og likestillingsministeren

Solveig Horne innledet om mandatet for og forslag i utredningen fra Barnefamilieutvalget (NOU 2017:6 Offentlig støtte til barnefamiliene), som var hovedtema for møtet.

Utvalgets utredning er sendt på offentlig høring med høringsfrist 30. september 2017.

Horne uttrykte i sin innledning bekymring for utviklingen med en økning i antall barn i lavinntektshusholdninger. Mange innvandrerfamilier har kun én inntekt, mens det vanlige i Norge er to inntekter. Det er viktig med god integrering med hensyn på språk, utdanning og arbeid. Det er også viktig med tiltak for barna her og nå. Regjeringen la i 2015 fram en strategi mot barnefattigdom. Det er innført gratis kjernetid for 3-, 4- og 5-åringer i familier med lav inntekt. Studiestøtten er gjort mer målrettet. Den nasjonale tilskuddsordningen mot barnefattigdom er på 193 mill. kroner i 2017. Fra 2016 er det et krav om at kommuner som søker om tilskudd må ha en knutepunktfunksjon som koordinerer arbeidet lokalt. Tilskuddsordningen evalueres i 2017. Det er inngått en fritidserklæring med sikte på å få på plass et samarbeid og bedre koordinering for å sikre at alle barn får delta på minst én organisert fritidsaktivitet sammen med andre. Bufdir har utviklet indikatorer slik at kommunene kan tallfeste hvor mange som har levekårsutfordringer, og sette i gang målrettede tiltak som treffer barn og familier som trenger det. NAV-kontoret i Moss har et utviklingsarbeid på gang for å bidra til at kommunen og NAV-kontoret tar hensyn til barna i familien i tråd med barnekonvensjonen. Personer med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i lavinntektsgruppen. Det er viktig å få innvandrere inn i arbeid. Introduksjonsprogrammet arbeidsrettes, og språkopplæring styrkes. Regjeringen har iverksatt en ny ungdomsinnsats som skal gi et arbeidsrettet tilbud til arbeidssøkere under 30 år som etter åtte ukers ledighet står uten tilbud. Bostøtten er modernisert. Bostøtten for store barnefamilier er bedret. Det er satset innen rus. Engangsstøtten ved fødsel er økt. Familievernet og tilskudd til tiltak for å støtte foreldre i foreldrerollen er styrket. Regjeringen har lagt fram en opptrappingsplan mot vold og overgrep.

3. Innlegg fra Samarbeidsforum mot fattigdom

Innsatte og tidligere innsatte (foreldre). Gjeld og økonomi under soning. V/ Johan Lothe, Wayback - Stiftelsen Livet etter soning

Mange straffedømte har barn. Barn er ikke fattige, men de er barn av fattige foreldre. Det blir stadig større forskjeller. Barnefattigdom handler ikke kun om økonomi, men også om utdanning, deltakelse i arbeidslivet, psykiatri, barnevern, rus, uførhet, innvandrere mv. Straffedømte, studenter og enslige foreldre er særlig utsatt. Fattige foreldre har tilleggsutfordringer som gjør det mer utfordrende å være en god mor eller far. Det er mange ordninger og tilskudd, men det kan være vanskelig å finne fram i disse. NAV må gi bedre veiledning til de som sliter. Informasjon om søknadsmuligheter må være lettere tilgjengelig.

Mange barn har ansvar og arbeidsoppgaver i hjemmet, og får ikke deltatt i fritidsaktiviteter. I Skottland har frivillige organisasjoner tatt over oppgavene som barna har slik at barna kan delta på skole, SFO og fritid.

Innvandrere og andre som er på vei opp og klatrer oppover stigen kan miste støtte (bostøtte, arveavgift/studier, jobb/uføretrygd, foreldrepenger). Tiltak for å komme i jobb motiverer ikke. De som er på kvalifisering mottar ca. 7 000 kroner. De som har vært i jobb og mottar AAP starter på ca. 14 000 kroner utbetalt. De fleste med lav uføretrygd kvalifiserer for bostøtte. Støtteordninger blir mer og mer komplekse. En usikker og uforutsigbar økonomi går utover omsorgen for barna. Regelverket for foreldrepenger er komplekst, og en mister støtten dersom en søker for sent. Når det gjelder stønad, har regjeringen lagt vekt på barn i ordningene. Eksempelvis er satsene for barn for personer under gjeldsordning økt, mens satsen er uendret for voksne. Man må se på totalen for familien. Når det gjelder bostøtte, mottar en husholdning med tre personer kun 20 prosent mer enn en enslig.

Mange tidligere innsatte har gjeld. Det er for lett å få forbrukslån. Dersom en ikke er kredittverdig får en f.eks. ikke tilgang til internett. Dette skaper utfordringer for familien.

Lysark som ble benyttet under Johan Lothes innlegg er vedlagt.

Solveig Horne sa at fattigdom er skambelagt, og at mange derfor skjuler dette.

Statssekretær Morten Bakke sa at en jobber med å gjøre regelverk enklere og mer tilgjengelig. Det er behov for mer kompetanse i NAV. De ansatte må gjøres trygge i veilederrollen. Regjeringen arbeidsretter ytelse, det skal lønne seg å jobbe. Det er imidlertid vanskelig å finne det smarte knekkpunktet.

Lothe viste til at NAV henviser brukere til nav.no framfor å oppsøke mottak i NAV-kontorene. Bakke sa at formålet med å løse flere over på nett og telefon framfor å besøke NAV-kontoret er å få til bedre og mer forberedte møter. Målet er å gi bedre hjelp til de som trenger det mest. Dette må imidlertid gjøres på en klok måte. De som har behov for bistand til livsnødvendig opphold vil få det. Ventetiden på NAV Kontaktsenter har økt. Det ansettes nå flere, og det gis opplæring. Lothe sa at det er en utfordring å komme i kontakt med saksbehandler og få til en avtale over telefon.

Horne viste til nylig besøk hos Kirkens Bymisjon og et godt arbeid de gjør med følgetjeneste der barn kan besøke foreldre i fengsel, og tiltak der det arrangeres felles turer og treff med barn og familier med en foresatt i fengsel. Midler fra nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom går blant annet til denne typen fritidstiltak for barn og familier.

Tilgang til kvalifisering og arbeid – nye veier til arbeid, hvordan øke yrkesaktiviteten for utsatte grupper. V/ Leni Hemminghytt Rønbeck, KREM - Kreativt Mangfold i Arbeidslivet

Tilgang til arbeid og kvalifisering er viktig for barns velferd. Lønnsarbeid definerer individets relasjon til velferdsstaten. Gjennom inntektsarbeid opparbeides rettigheter til stønader og velferdsgoder som betalt foreldrepermisjon samt ordninger som sykelønn, dagpenger og pensjon. Yrkesdeltakelse innebærer deltakelse i et sosialt fellesskap og en mulighet for selvrealisering. Hva med de foreldrene som står utenfor arbeidslivet?

Det gjør noe med ens identitet, og ringvirkningene er store, også for barna. Innvandrere og enslige forsørgere er særlig utsatt. Det er greit nok at det skal lønne seg å arbeide, med dette forutsetter at det er tilgang til arbeid. Det offentlige må ikke tyne ytelsene til et minimum som et virkemiddel for å få folk til å arbeide. Alternativet til fattigdom må være tilgang til arbeid.

De aller fleste har ressurser og kompetanse som samfunnet kan ha nytte av eller bidra til å videreutvikle. Barrierer som møter den enkelte kan være språk, helse, kvalifikasjoner, diskriminering, holdninger og kultur. Disse barrierene er ikke uovervinnelige, og samfunnsgevinsten er stor på sikt. Bl.a. Scandiamodellen i Sverige har regnet på dette. Det er relativt bred konsensus i samfunnet og politisk om at ulikheter er negativt for et land. Det er behov for å utvikle nye modeller og strukturer for varige bærekraftige løsninger. Sosialt entreprenørskap er et virkemiddel i denne sammenheng.

KREM står for kreativt og mangfoldig arbeidsliv. KREM arbeider med å finne nye veier og flere innganger til arbeid og kvalifisering, altså sosial innovasjon. Det er mange sosiale entreprenører med nye gode løsninger på velferdssamfunnets utfordringer. Et eksempel er A3mag.no – et spennende prosjekt for unge mennesker med interesser innenfor kommunikasjon og media og som er inspirert til å ta tak i eget liv. Prosjektet gir unge mennesker opplæring og prosjekterfaring med relevans for arbeidslivet. Det er et vesentlig poeng at de unge får ordinær lønn under opplæringen. Et annet eksempel er DiamondCare. Mange unge har interesse for bil og her får de muligheten til sertifisering som bilpleiere med full lønn under opplæringen. Dette er en kompetanse som bransjen etterspør.

Leni H. Rønbeck poengterte at dette med lønn er viktig. Hun opplyste at hun selv har vært mottaker av NAVs tjenester og vært gjennom mange tiltak som har vært lite relevante for henne. Når hun fikk muligheten til ordinært arbeid i KREM, ble hennes erfaringskompetanse ansett som en ressurs. Følelsen av å få første lønsslipp var sjelsettende. Lønn handler mye om verdighet.

Det skjer mye på sosialt entreprenørskapsfeltet. ASD er opptatt av dette, KS er opptatt av dette. Flere entreprenører og innovatører samarbeider med kommunene med å utvikle tiltak i samspill. Brøgger presenterte nylig sin bok om sosialt entreprenørskap. Det er laget et inspirasjonshefte: Nye veier til samarbeid. KREM setter pris på at departementet er i dialog med aktørene på feltet. Det er behov for en mer helhetlig politikk for å utnytte potensialet i sosialt entreprenørskap og sosial innovasjon. Det er behov for å bedre rammebetingelsene for de som ønsker å starte en virksomhet og ansette. Et effektivt virkemiddel er å fjerne arbeidsgiveravgiften i en periode, eventuelt gradere den.

Morten Bakke sa at feltet er i utvikling, og at det er behov for mer kunnskap. Sosialt entreprenørskap kan være et virkemiddel for å få flere i arbeid og aktivitet, og hindre utenforskap blant unge utenfor arbeid og aktivitet. Han nevnte NAV Laksevåg der gode hjelpere, fastlege og brukerens kontrakt med NAV bidrar til at den enkelte får struktur i hverdagen og kommer seg i jobb og mottar lønsslipp. Det jobbes godt i NAV mange steder. Ungdomssatsingen styrkes i revidert nasjonalbudsjett.

Rønbeck sa at ikke alle passer inn i normalformen. Det er viktig å møte ungdommene der de er og ta utgangspunkt i deres ressurser og kompetanse. Det er mange gode

enkeltprosjekter, blant annet Uniken og Housing First, men at det er tilfeldig hvem som får tilbud om hva. Det trengs mer struktur på tilbudet.

Bakke sa at sosiale entreprenører bidrar til å få disse ungdommene i arbeid og aktivitet. Bakke sa at departementet i sin styring av NAV vil legge mer vekt på resultater for brukerne framfor antall tiltaksplasser.

Solveig Horne sa at det er viktig å se den enkelte, og ha mangfold. Økt arbeidsledighet og asyltilstrømning gir økt konkurranse og arbeidsplasser. Hun nevnte LOS-prosjektet, en tilskuddsordning som Bufdir forvalter. Her kan kommuner søke om tilskudd til en Los som gir tett individuell oppfølging til ungdom som har sammensatte behov og som står utenfor arbeid, utdanning og som ikke er i aktivitet. Statsråden trakk også fram Foyer prosjektet i Bodø, som i samarbeid med Husbanken har et boligprosjekt for ungdom og unge foreldre i samarbeid med familievern, barnevern og andre relevante tjenester.

Investering i barna for å bryte fattigdomssirkelen. Tidlig innsats, involvering og sikre minimums inntekt. V/ Honoratte Muhanzi Kashale, BibiAmka - Kvinne Våkn Opp

Honoratte M. Kashale sa at BibiAmka er en organisasjon som jobber for innvandrerkvinner og deres familier. Kashale tok i sitt innlegg utgangspunkt i Barnefamilieutvalgets utredning, kapitlene 6, 7, 9 og 11, og regjeringens hovedmål i familiepolitikken om å sikre gode oppvekst- og levekår samt like muligheter.

Kashale sa at vi må investere i barna. Barna er fremtiden. Barndommen starter tidlig, allerede i mors mage, ikke første skoledag eller i barnehagen. Hvis vi skal investere i barna, er vi også nødt til å se barnas foreldre og hele familien. Problemene oppstår ikke først når barna begynner på fritidsaktiviteter. Far må involveres.

Foreldre med dårlig økonomi blir i mange tilfeller sett på som dårlige foreldre. De blir sett ned på og umyndiggjort. Det å få barn er til en viss grad et samfunnsansvar. Det er ikke bare de rike som er skapt for å videreføres til kommende generasjoner.

I EU snakker de om levekårsutsatte familier som står på kanten. I Norge fokuserer vi på de som har falt over kanten, de fattige. Kashale viste til Oppvekstrapporten 2017. Det har vært en økning i antall barn i lavinntektsfamilier fra 2001 (3,3 prosent) til 2015 (10 prosent), dette utgjør nesten 100 000 barn. Økningen er et tegn på at plastringstiltak ikke er tilstrekkelig. Flere og flere ungdommer lever i fattigdom og er sosial ekskluderte.

Budskapet fra BibiAmka, og Kashale selv som er innvandrerkvinne, er: sats på tidlig innsats, gjensidig tillit, involvering og en minste inntektssikring. Dette kan redusere betydelige utfordringer relatert til fattigdom i familier.

Kashale viste til at innvandrere blir mistenkt for å sende penger ut av landet i stedet for å bruke dem på fotballsko til barna. En må ikke sette alle i bås. Politikken må ikke baseres på en mistanke om at pengene sendes ut av landet. En vet lite om det er en direkte årsakssammenheng mellom at foreldre sender penger ut av landet og det at barn i innvandrerfamilier vokser opp i fattigdom.

Man kan ha en god inntekt, men med mange barn kan en likevel være fattig. Barnetrygden har ikke blitt indeksregulert på 20 år. Beregninger viser at antall barn i

familier som opplever fattigdom ville vært halvert hvis barnetrygden hadde vært justert for prisvekst. Hvis en ønsker å redusere antallet fattige familier med barn, så er det et tiltak som virker: å heve barnetrygden. Barnetrygden er en sosialt treffsikker ordning selv om den er universell. Det er den trygdeordningen som er billigst å administrere fordi den gis til alle. Søskentillegget bør gjeninnføres, dvs. at satsene per barn øker fra tredje barn. Deretter bør satsene for barnetrygd indeksreguleres for alle. Å øke barnetrygden for alle koster totalt 6,7 milliarder kroner i økte utgifter per år. Det er etablert ordninger for at barn, ungdom og deres familier skal få være med på fritidsaktiviteter og få ferietilbud. Det er bra. Men når foreldre ikke selv har mulighet til å støtte barna sine, tar dette bort noe av selvstendigheten og selvfølelsen til en som forelder. Barnetrygden er viktig fordi man som foreldre kjenner barnets behov best og best kan sørge for det barnet trenger.

Kashale hadde følgende appell: De 1 av 10 barn som lever i fattige familier trenger sine foreldre. Disse er ikke bare innvandrerbarn, de er Norges barn. Foreldrene til disse barna må ikke settes i en slik situasjon at de blir utbrent fordi de må jobbe ekstra. De trenger drahjelp for å få det til å gå rundt. Mor eller far er ikke nødvendigvis dårlig forelder selv om en har dårlig økonomi. Disse barna og deres foreldre er en ressurs for samfunnet på hver sine måter, og skal være en del av løsningen. Skole, SFO, barnehage og fritid skal være for alle. Disse barna skal være stolt av sine foreldre når de kjøper fotballsko. Samarbeidsforum mot fattigdom vil kjempe for at alle barn skal beholde barnetrygden, fordi det er en rettighet uten tap av verdighet og som gir fleksibilitet til mange familier. Det er et samfunnsproblem når noen barn står utenfor, vi er alle i samme båt. Det er mye fokus på at halvparten av barna som vokser opp i fattigdom kommer fra innvandrerfamilier. Det burde heller vært fokus på årsaken til fattigdom i mange innvandrerfamilier. Det må satses på inkludering gjennom bedre tilbud for språkopplæring, arbeid og involvering.

Solveig Horne viste til at Barnefamilieutvalget foreslår endringer i barnetrygden, og at det er opp til de politiske partiene om barnetrygden videreføres som en universell ytelse. Horne viste til at kommunene har fått et verktøy med Bufdirs indikatorer på barnefattigdom. Det gis tilskudd til foreldrestøttende tiltak i kommunene, og foreldrehverdag.no er en nettressurs for foreldre. Innvandrerkvinner må hjelpes inn i arbeid, Jobbsjansen er et tiltak.

Morten Bakke viste til arbeidet med et helhetlig oppfølgingsmodell for lavinntektsfamilier med barn i NAV-kontor. 30 NAV-kontor deltar i utprøvingen.

Leni H. Rønbeck sa at KREM samarbeider med NAV Nordstrand om et utviklingsarbeid knyttet til oppfølging av levekårsutsatte familier. Dette arbeidet kan tjene som inspirasjon.

Boligpolitikk. Om gode oppvekstvilkår og like muligheter for barn. V/ Anne Rita Andal, Leieboerforeningen

Anne Rita Andal sa at bolig er en av de fire velferdspilarene, i tillegg til helse, arbeid og utdanning. Boligpolitikken er god for det store flertallet, men fungerer ikke for alle. Boligpolitikken bør være en del av familiepolitikken, fordi bolig danner en viktig ramme rundt familiers hverdagsliv. Boligpolitikken må også fange opp de som står utenfor boligmarkedet. Mangelen på sosial boligpolitikk gir store konsekvenser for de som står

utenfor. Uten en sosial boligpolitikk blir de fleste tiltak for å forhindre fattigdom plaster på såret.

I Norge er eierandelen høy. Eierlinjen er vellykket for de fleste. Ca. 120 000 er vanskeligstilte på boligmarkedet. KMD ser på metodene for å måle vanskeligstilte på boligmarkedet. Det norske leiemarkedet er uregulert. Kommunale boliger er også underlagt markedsleie, såkalt gjengs leie. Mange kommunale boliger har understandard, og det er derfor vanskelig å forstå hvorfor en skal betale så mye. Det må finnes rimeligere tilbud til vanskeligstilte. Husleielovens krav om en minstetid på tre år ved utleie er for kort. Barnefamilier og andre må kunne bo trygt med langsiktige kontrakter. Profesjonelle utleiere leier ut til de mest velfungerende av de vanskeligstilte. Det må bygges flere kommunale boliger, samt tilpassede boliger for de som ikke kan leie i det ordinære markedet (rusavhengige og andre). Ifølge sosialtjenesteloven skal kommunene medvirke til å skaffe bolig til vanskeligstilte. Kommunene er ikke bundet av dette, og dette utvanner rettighetene. Plikten til å skaffe bolig for vanskeligstilte må lovfestes i helselovgivningen. Kommunal boligsektor utgjør en liten del av boligmarkedet. Her har boligpolitikken feilet. Det er høye husleier, dårlig bomiljø, utrygge boforhold og trangboddhet.

Lysark som ble benyttet under Anne Rita Andals innlegg er vedlagt.

Solveig Horne sa at kommunene må ha en god boligstrategi, blant annet for å få folk over fra leie til eie. Bolig er viktig for bosetting og integrering. Horne sa seg enig i at boligpolitikken er en del av den sosiale politikken. Horne viste til strategien *Bolig for velferd*, og forbedringer i bostøtteordningen.

Agnes Aall Ritland fra Bolig- og bygningsavdelingen i KMD viste til at regjeringen har lagt fram en nasjonal strategi for boligsosialt arbeid, Bolig for velferd. Strategien er langsiktig og skal vare fram til 2020. I strategien legges det vekt på samordning på tvers av sektorer og forvaltningsnivå. Husbanken og de andre direktoratene som har oppfølgingsansvar for strategien, arbeider målrettet sammen med kommunene om de boligsosiale utfordringene. Det pågår også et arbeid i KMD med å se på ulike definisjoner av vanskeligstilte på boligmarkedet for å kunne anslå en utvikling over tid. Nye og oppdaterte tall for antall bostedsløse legges fram 6. juni. Ritland sa at dersom det er ønskelig, kan politisk ledelse i KMD forespørres om å delta på et møte i Kontaktutvalget.

Anne Rita Andal sa at *Bolig for velferd* er en god strategi, men at det er behov for strukturelle endringer. Hun viste til Danmark, der det er 500 000 allmenn-nyttige utleieboliger med en god miks av beboere.

Johan Lothe påpekte viktigheten av brukermedvirkning, og tverrdepartementalt samarbeid. Caroline B. Ellingsen sa at Kontaktutvalget er et eksempel på tverrdepartementalt samarbeid.

4. Dialog

Dialogen ble tatt i tilknytning til de enkelte innleggene fra Samarbeidsforum, se dagsordenpunkt 3 over.

5. Oppsummering

Statsråd Horne sa at regjeringens strategi mot barnefattigdom er et samarbeid mellom syv departementer. Strategien utløper i 2017. Det bør være mer fokus på arbeid. Brukermedvirkning er viktig, og organisasjonene bør høres.

Solveig Horne takket for møtet, og sa at hun tar med seg innspillene fra Samarbeidsforum.